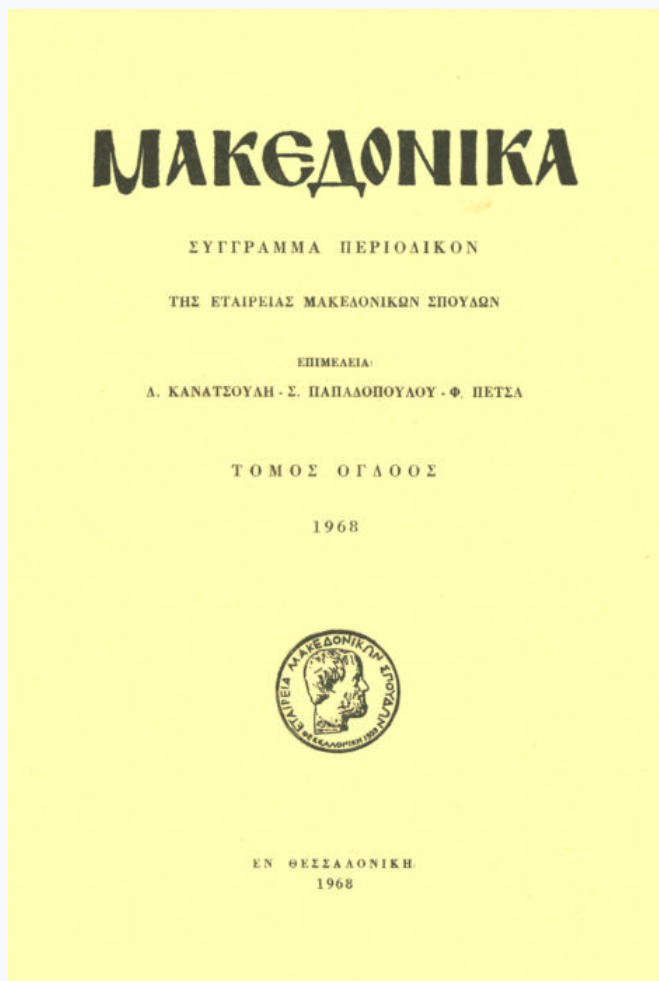


Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)



Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες
συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα
επαναστατικά ρεύματα της εποχής

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.316](https://doi.org/10.12681/makedonika.316)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα επαναστατικά ρεύματα της εποχής. *Μακεδονικά*, 8(1), 414–415. <https://doi.org/10.12681/makedonika.316>

Ἡ μελέτη του στό σχετικά περιορισμένο ἀριθμό τῶν σελίδων τῆς διεκρινίζει κατ' ἀρχήν τὸν ὅρο Μακεδονία καὶ κατόπιν διεξέρχεται μὲ συντομία καὶ σαφήνεια τίς διάφορες πολιτικές, διπλωματικές καὶ πολεμικές φάσεις τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος μετὰ τὴν ἰδρυση (1835) τοῦ πρώτου Βουλγαρικοῦ σχολείου στό Γαβρονο τῆς Β. Βουλγαρίας. Οἱ φάσεις αὐτὲς κατὰ τὸν συγγραφεὴ εἶναι : τὰ Πανσλαβιστικά Συνέδρια, ἡ ρωσικὴ διείσδυση στὰ Βαλκάνια, ἡ ἀνακήρυξη τῆς Βουλγαρικῆς Ἑξαρχίας (1870), ἡ θνησιγενὴς Μεγάλη Βουλγαρία τοῦ Ἀγίου Στεφάνου καὶ ἡ διάλυσή της ἀπὸ τὸ Συνέδριο τοῦ Βερολίνου (1878). Ὁ συγγραφεὺς τοποθετεῖ τὸν κυρίως Μακεδονικὸ Ἀγῶνα μετὰ τοῦ 1885 καὶ 1908. Ἡ πρώτη χρονολογία ἀφορᾷ τὴν πραξικοπηματικὴν προσάρτηση τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας στὴ Βουλγαρικὴ Ἑγεμονία καὶ ἡ δευτέρα τὴν ἐπανάσταση τῶν Νεοτούρκων. Ἐξετάζει ἐπίσης διεξοδικὰ τίς προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, διδασκάλων καὶ προξένων, τοὺς ἀγῶνες τῶν γηγενῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδᾳ μαχητῶν, παρέχει στοιχεῖα γιὰ τὴ δράση τοῦ βουλγαρικοῦ κοιτάτου, τῶν ξένων προπαγανδῶν καὶ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅπως τὰ προγράμματα τῆς Βιέννης (1902) καὶ Μύρστεγκ (1903), καὶ γιὰ τὴ λεγομένη ἐπανάσταση τοῦ Πλιντεν. Τὸ τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, ὅπου ἐξιστορεῖται ἡ περίοδος 1903-1908, διανθίζεται μὲ ἀρκετὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἀπομνημονεύματα μακεδονομάχων, ποὺ καθιστοῦν τὴν ἀνάγνωσή του εὐχάριστη καὶ ζωντανή. Ὡς κύριους συντελεστὲς τῶν ἐλληνικῶν ἐπιτυχιῶν ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ τὴν ἀρτία ὀργάνωση τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, τίς ἀρετὲς καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά τῶν γηγενῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδᾳ καὶ τὴν ὑπόδοσιν ἀκόμη Κρήτη ἀγωνιστῶν.

Ὁ κ. Μαυρουδὴς ἔδωσε ἔργο μὲ ἐνότητα καὶ σαφήνεια, τὸ ὅφος τοῦ ὁμοῦ θυμίζει προφορικὸ λόγο, ἂν καὶ πούθενά δὲν ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐργασία του εἶναι κείμενο ὁμιλίας. Ἐπίσης οἱ παραπομπὲς σὲ κείμενα καὶ μελέτες εἶναι ἐλάχιστες. Πέρα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ μειονεκτήματα δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἐπαινέσουμε τὸ συγγραφεὴ γιὰ τὴν καλὴ του ἐργασία.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή καὶ τὰ ἐπαναστατικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 20. [Ἐκδοσις Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονικὴ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 18].

Ἡ συμμετοχὴ τῆς Μακεδονίας στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 δὲν συγκίνησε νωρὶς τὴν ἐλληνικὴ ἱστοριογραφία καὶ ἔτσι λίγα χρόνια μόλις πρὶν τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἀρξισαν νὰ ἐμφανίζονται σχετικὲς μελέτες. Στὸν τομέα αὐτὸν χρὲς εἶναι νὰ ἐξαρθῇ ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ποὺ ἀφιερῶθηκε στὴ νεώτερη μακεδονικὴ ἱστορία καὶ μᾶς χάρισε πολυάριθμα ἔργα ρηξικέλευθα καὶ ρωμαλέα. Στὴ νέα του μελέτῃ, ποὺ δόθηκε ὡς ὁμιλία στίς 16 Μαρτίου 1966 στὴν Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἀσχολεῖται μὲ τίς ἐπαναστατικὲς κινήσεις τῶν ξενιτεμένων Μακεδόνων στίς παραμονὲς τοῦ 1821 καὶ ἰδιαίτερα μὲ τοὺς Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή.

Στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης του ὁ συγρ. ἐξετάζει τὴν ἐπίδραση τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης στὴ διαμόρφωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν, ποὺ οἱ περισσότεροί τους κατ' ἄνωγον ἀπὸ τὴν Μακεδονία. Σὲ νευραλγικά κέντρα τῆς Κ. Εὐρώπης, σὰν τὴ Βιέννη, Βουδαπέστη, Τέμεσβαρ, Τεργέστη, στίς Παραδουνάβιες Ἑγεμονίες καὶ στὴ Νότια Ρωσία ἀκόμη, ἔντονη ἦταν ἡ παρουσία τοῦ μακεδονικοῦ στοιχείου, ἰδιαίτερα τῶν Δυτικομακεδόνων. Οἱ Μακεδόνες αὐτοί, ἀφιερῶμένοι στὸν Κερδῶ μα καὶ στὸ Λόγιο συνάμα Ἑρμῇ, δημιούργησαν παροικίες ὅλο σφρίγγος καὶ ζέση καὶ βρίσκονταν σὲ τέτοιο πολιτιστικὸ ἐπίπεδο ὥστε τὸ κήρυγμα τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης γιὰ ἐθνικὴ καὶ

κοινωνική ελευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος να βλαστήσει σε περιοχές όπου βασιλεύαν οι αντιλαϊκές μοναρχίες των 'Αυβούργων, των Ρομάνωφ και των 'Οσμανιδών.

Μέ το κήρυγμα του Βελεστινλή ήταν έπομένο να κινητοποιηθούν οι πατριωτικοί κύκλοι των ελληνικών αυτών παροικιών και να συνδεθούν μ' αυτόν αρκετοί ιδεολόγοι, που οι πιο πολλοί συνελήφθησαν όταν η κίνηση του Βελεστινλή προδόθηκε στην αυστριακή αστυνομία. 'Εξετάζοντας τον τόπο καταγωγής των συλληφθέντων διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι κατάγονται από τη μακεδονική γη. Με τη ζωή και τη δράση τους ό κ. Βασδραβέλλης ασχολείται στο δεύτερο μέρος της εργασίας του.

'Ο συγγρ. μέσα σε λίγες σελίδες μās έδωσε μελέτημα αξιόλογο, που ζωντανεύει την επαναστατική ατμόσφαιρα των χρόνων των μεγάλων προσδοκιών του γένους μας. Τό έργο είναι εμπλουτισμένο με πορίσματα από αρχαιακές έρευνες και βαθειά γνώση και της νεότερης βιβλιογραφίας. 'Εδώ πάντως θά ήθελα να προσθέσω ότι η έλλειψη παραπομπών σε αναφερόμενα υποσπάσματα από έργα ή έπιστολές του Κοραή, Φ. Πέτροβιτς και 'Α. Ρασήμ δυσκολεύει τον εύσυνειδητο αναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ά ν ο υ 'Ι. Πα πα δ ο π ο ύ λ ο υ, 'Η προετοιμασία του άγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, αριθμ. 16].

'Η μελέτη του κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στην έθνική έορτή της 25 Μαρτίου 1968 από την 'Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, ξεφεύγει από τα συνηθισμένα πλαίσια των έορταστικών λόγων. 'Ο συγγρ. προτίμησε αντί των γνωστών ύμνων να αναλύσει τους γενεσιουργούς παράγοντες και τις δυνάμεις που προετοίμασαν την επανάσταση του 1821 στο μακεδονικό χώρο. Αυτό βέβαια, όπως τονίζει άλλωστε και ό συγγρ., δέν σημαίνει ότι η παλιγγενεσία του 21 στον ελληνικό βορρά άποτελεί φαινόμενο ξεχωριστό από τό νότο. 'Ανάμεσα όμως στις δυό περιοχές ύπήρξαν όρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στην κατάσταση που επικρατούσε κατά τους αιώνες της δουλείας όσο και στην προετοιμασία του ξεσηκωμού. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι ή αίτία που ό βόρειος ελληνισμός παρέμεινε σκλαβωμένος έκατό χρόνια σχεδόν περισσότερο από τό νότιο.

Στο πρώτο μέρος ό συγγρ. ασχολείται με τις διαφοροποιήσεις κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας. 'Ενθ ή Ν. 'Ελλάδα και τα νησιά ήταν τό θέατρο πολεμών μεταξύ Τούρκων και διαφόρων Ευρωπαίων, ή Μακεδονία βρισκόταν έξω από τό πολεμικό αυτό πεδίο. Δειτερη σπουδαία διαφορά συνιστούν οι έθνολογικές αλλοιώσεις του βορείου χώρου με την εγκατάσταση πολυαριθμών 'Οθωμανών, συνεχώς άλλωστε αύξανομένων με τό παιδομάζωμα και τις βιαιοπραγίες των διερχομένων στρατευμάτων, όξυνέρων και των δύο στη Μακεδονία άπ' ό,τι στην κάτω 'Ελλάδα. 'Επί πλέον ή θέση και διαμόρφωση της Μακεδονίας επέτρεπε στους Τούρκους μεγαλύτερη εύχέρεια κινήσεων και συνάμα έντονότερη επίτηρηση, μιά και έδώ περνούσαν όλες οι διαβάσεις από την Κωνσταντινούπολη πρός τις ευρωπαϊκές έπαρχίες της αυτοκρατορίας.

Στο δεύτερο μέρος τονίζονται οι παράγοντες που προετοίμασαν την επανάσταση στη Μακεδονία, κοινοί βέβαια σε γενικές γραμμές με τη Νότια 'Ελλάδα, αλλά ειδικότερα με όρισμένες διαφοροποιήσεις. 'Ετσι ή 'Εκκλησία πρώτ' άπ' όλα, διαθέτει στη Μακεδονία και τό 'Αγιο 'Όρος, την 'Μεγάλη 'Ακαδημία του όρθόδοξου μοναχισμού, όπως έλεγε ό έπίσκοπος Σάμου Γεωργιέρηνης, καθώς και μερικά άλλα θρησκευτικά κέντρα. Οι άγώνες της 'Εκκλησίας πέτυχαν να κρατήσουν πολλούς ύποδούλους μακριά από τόν έξισλαμισμό. 'Η αντίθεση των τελευταίων πρός τόν κατακτητή έκφράσθηκε δυναμικά με τους κλέφτες